

PÁL HELÉN

GYIMESI CSÁNGÓ TÁNCNEVEK ÉS IDEGEN HATÁSOK A MEGNEVEZÉSEK BEN

KIVONAT: A gyimesi csángók a Csíki-havasokból induló Tatros folyó völgyében élnek. Három nagyobb községük Gyimesfelsőlók, Gyimesközéplók és Gyimesbükk. A gyimesi csángók ősei főként székelyek voltak, de a Gyimesekbe moldvai magyarok és románok is települtek. A helyiek megélhetését elsősorban a havasi állattenyésztés biztosította, melyet földműveléssel és fakitermeléssel egészítettek ki. A gyimesi csángók elzárt életformájuk következtében számos archaikus elemet őriztek meg a székely paraszti műveltségből és a népi kultúrából. Nyelvjárásukat eddig nem sokan kutatták, azonban nagyobb figyelmet kaptak a táncaik és a zenét szolgáltató muzsikusok. Ezért a táncokat és azok megnevezését leíró publikációk adatai hasznos források lehetnek a gyimesi csángók nyelvének tanulmányozásához. A tanulmány a gyimesi csángók táncaival foglalkozik, elsősorban a táncok megnevezésével és a nevekhez kapcsolódó további adatokkal. A kutatást az is indokolja, hogy a táncoknak adott nevek az egymás közelében élő népek közötti kapcsolatokra is utalnak.

KULCSSZAVAK: gyimesi csángók, gyimesi csángó táncok, táncnevek, interetnikus kapcsolatok, idegen hatások a megnevezésekben

HELÉN PÁL

CSÁNGÓ DANCE NAMES IN GYIMES AND FOREIGN INFLUENCES ON THE NAMES

ABSTRACT: The Csángós of Gyimes live in the valley of the Tatros River, which originates in the Csíki Mountains. Their three largest villages are Gyimesfelsőlök, Gyimesközéplök, and Gyimesbükk. The ancestors of the Gyimes Csángós were mainly Szeklers, but Moldavian Hungarians and Romanians also settled in Gyimes. The locals' livelihood was primarily secured by alpine animal husbandry, which was supplemented by farming and logging. Due to their isolated lifestyle, the Csángós of Gyimes have preserved many archaic elements of the Szekler peasant culture and folk culture. Their dialect has not been studied much so far, but their dances and musicians have received more attention. Therefore, publications describing the dances and their names can be useful sources for studying the language of the Csángós of Gyimes. This study deals with the dances of the Csángós of Gyimes, focusing primarily with the names of the dances and additional data related to those names. The research is also supported by the fact that the names given to the dances also refer to the relationships between peoples living in close proximity to each other.

KEYWORDS: Csángós of Gyimes, Csángó dances of Gyimes, dance names, interethnic relationships, foreign influences in naming

Bevezető

A gyimesi csángók (vagy gyimesi magyarok) nyelvjárása eddig kevesebb figyelmet kapott (mint például a moldvai (csángó)magyarok nyelve), azonban a népcsoport kutatói kiemelik archaikus jellemzőit és a román kölcsönszavakat is (Balogh 1959, 1961, lásd még Tankó 2001, 42–43.). Nagyobb érdeklődés övezi a gyimesi táncokat és az ezekhez tartozó tánczenéket, és ez a népszerűség máig megfigyelhető a néptáncok kedvelői körében. Ezt mutatják a Gyimesi tánc tábor vagy a Magyar Nemzeti Táncgyűttes programjai, vagy az interneten közzétett filmfelvételek a gyimesi táncokról és a hagyományos népzenei játszó muzikusokról. A táncoknak adott nevek azonban az egyes népek közötti kapcsolatokra is utalnak, és a nyelvi adatok szempontjából hasznos források azok, amelyekben a táncok nevét is lejegyezték (Dincser 1943; Molnár 1947; Kallós–Martin 1969–1970; Martin 1990; Tankó–Pálffy 1993; Tankó 1996). A gyimesi csángó táncok nevének vizsgálata azért is indokolt, mert a táncaik és táncéletük régies jellege által, továbbá az általuk táncolt táncfajták nagy mennyiségével kitűnnek a magyar népcsoportok közül (Martin 1990, 446.). Tánckincsükben megkülönböztetik a még Erdélyben megismert táncok rétegét, majd ez kiegészült a más népcsoportoktól eltanult táncokkal, mint például a romános vagy balkáni táncokkal, és a legkésőbb átvett polgári jellegű párostáncokkal (Martin 1990). Az átvételről a táncok neve is tanúskodik, itt megemlíthetők például a kölcsönszavak vagy az átvételre utaló megnevezések. A tanulmányban azok a gyimesi táncnevek kerülnek elő, amelyek az interetnikus kapcsolatokra utalnak. E kapcsolatok háttérben általában a kereskedelmi és kulturális érintkezések is megtalálhatók, és ezekre a kontaktusokra a gyimesi csángóknál is akad példa. A társadalmi kapcsolatok egyik eredménye a zenék és táncok vándorlása (Belényesy 1958, 118.). Ennek következményeként az adott népcsoport repertoárjába került új táncokat származásuk alapján például népnevekkel kezdik jelölni (Belényesy 1958, 94.). Jóllehet a táncok eredetének és az átvétel helyének megállapítása sok esetben nem egyszerű, mivel előfordulhat, hogy a tánc eredete nem azonos az átvétel útjával (Belényesy 1958, 112–120.). A tanulmány egyrészt vizsgálja a gyimesi csángók kereskedelmi

és kulturális kapcsolatait a táncok szempontjából, másrészt bemutatja az átvett táncok nevét és a hozzájuk kapcsolható további adatokat. A táncnevek vizsgálata helyenként kiegészül a moldvai magyarok és a bukovinai székelyek táncneveivel is, mivel a gyimesi csángók és a bukovinai székelyek is kapcsolatban álltak a Moldvában élő népcsoportokkal, táncokat is átvettek tőlük, ezért figyelemre méltók a közös táncnevek.

A gyimesi csángók rövid története

A gyimesi csángók a Csíki-havasokból induló Tatros folyó völgyében élnek. Három nagyobb településük közül Gyimesfelsőlok esik a legközelebb Csíkszeredához, majd Gyimesközéplak és Gyimesbükk következik. E három község (és a hozzájuk kapcsolódó kisebb települések) gyűjtőneve: Gyimesek. A folyó 30 kilométer hosszú völgyébe több patak belefolyik, ezért Gyimest Patakország-nak is nevezik (Tankó 1996, 5.). Az ide letelepülők általában a patakok mellett építettek házat, és ez a helynevekben is nyomon követhető: Antalok pataka, Gáborok pataka, Ciherek pataka, Csikik pataka (Hints 2000; Tankó 1996, 5.; Tankó 2008, 59.). Gyimes a XVII. században még jórészt lakatlan volt, azonban a Gyimesi-szoros Erdély és Moldva határán fontos szerepet töltött be a történelem során. A szorosban ma is látható várat a feltételezések szerint Bethlen Gábor fejedelem építtette 1626-táján egyrészt katonai célokra, hogy az ott szolgáló katonák a határt őrizzék, másrészt vámszedő szerepe is volt. A helyiek ma Rákóczi-várnak hívják az építményt (Harangozó 2007, 163.; Hints 2000, 3.; Tankó 1996, 5.). A török és tatár betörések elmúltával a XVII. század végén a Gyimesi-szoroson keresztül megindult a kereskedelem és a lakosság vándorlása is (Hints 2000, 3.). A betelepülők székelyek voltak (a kutatások szerint főként csíki, de gyergyói, háromszéki és udvarhelyszéki származásúak is), valamint a moldvai csángók és románok közül kerültek ki, de rajtuk kívül katonaszökevények is érkeztek erre a területre. Legelőket béreltek, és a megélhetésüket elsősorban a havasi állattenyésztés biztosította, melyet földműveléssel és fakitermeléssel egészítettek ki (Kósa 1979, 1094.; Vámszer 1977, 194.; Kósa 1989, 6.). Az ideérkezők szétszórtan, tanyaszerűen telepedtek le (Vámszer 1977,

195.). A letelepedés mértéke a XIX. században felgyorsult, majd a túlnépesedés miatt a XX. század első felében előfordult az is, hogy a Gyimesen kívüli területekre vándoroltak (Vámszer 1977, 196.). A terület eredetileg Borzsova, Csík-szentmihály, Csíkszentmiklós és Csíkszépvíz községek, továbbá a csíksomlyói egyházmegye tulajdona volt (Harangozó 2007, 3.; Hints 2000, 3.; Tankó 1996, 5.). Majd a XIX. század végén az addig haszonbérben művelt földeket a gyimesiek megvásárolhatták (Tankó 1996, 7.). A völgy elzártságának megszűnéséhez a XIX. század végén a vasút megépülése is hozzájárult (Harangozó 2007, 164.). A három nagyobb község és a hozzájuk beosztott települések lakosságának a száma a 2011-es népszámlálás adatai szerint közel 14 000 fő volt (<https://statistikak.erdelystat.ro/home?cid=5>).

A táncokban megjelenő hatások hátteréről

A gyimesi csángók az elzártságuk miatt számos archaikus elemet őriztek meg a székely paraszti műveltségéből és a népi kultúrából (Kósa 1979). Az elszigeteltség elsősorban az életmódjukból következett. A helyiek egy részének nem volt legelője a háza közelében, ezért ők május végén vagy június elején kiköltöztek a kalibához, a második szállásra. Ez rendszerint „valamelyik patak fejében a hegyen van” (tehát a patak forrásvidékén, ahol a *kaliba* a gyimesiek nyári szállását jelentette). Itt éltek és legeltették az állataikat ősziig, Szent Mihály napjáig (Tankó 1996, 17.). Bár a gyimesiek állattartó életmódja bizonyos mértékig korlátozta a szabad mozgásukat, azonban több példa van arra, hogy kapcsolatokat alakíthattak ki más vidékek lakóival. A gyimesiek számontartották székely származásukat. Az 1930-as évek végén és az 1940-es évek elején az egyik helyi adatközlő így beszélt a gyimesi csángók eredetéről: „Kétszáz évvel ezelőt jöttek ide a csángók Csíkból, Mária Trézi idején” (Dincsér 1943, 67.). Mivel Csíkszereda 35 kilométerre fekszik a Gyimestől, ezért a gyimesiek átjártak a csíki településekre. A kapcsolatoknak több formája volt: Egy időben Csíkszépvízről örmény kereskedőktől szereztek be a bort a bálókba (Tankó–Pálfy 1993, 123.). A szemes gabona egy részéhez (Moldván kívül) a csíki községekben vagy csereárúként ju-

tottak hozzá vagy pénzért vásárolták (Tankó 1996, 8.; Tankó 2001, 120.); bútort is itt csináltattak (Tankó 2001, 19.); és arra is volt példa, hogy a gyimesi lányok Csíkba mentek férjhez (Kallós 1960, 5.). A beszámolók szerint nagy számban érkeztek a csíkiak a gyimesközéploki búcsúra július 22-én (a búcsút Mária Magdolna, a középlokiak védőszentje tiszteletére rendezték). Ilyenkor a „falusiak” (így nevezték a helyiek a csíki településekről érkezőket) a középloki ismerőseiknél „megyéztek” (Tankó 1996, 19.). (A *megyézés* azt jelentette, hogy a nagyobb ünnepeken, például húsvét alkalmával, húshagyó kedd este, karácsony és Szilveszter estéjén összegyűlt a nagy család, általában a szülőknél vagy valamelyik testvérnél, és itt ettek, ittak, beszélgettek, éjfél utánig. Ezekre a programokra szekérrel vagy szánnal érkeztek a vendégek (Tankó 2008, 316.). A gyimesközéploki búcsúra az egész völgy fiatalsága eljött (Tankó 1996, 19.). A nagyobb alkalmakra (mint például ez a búcsú) Csíkból hozták a *mozsikást* és a *gardonyost*:

„Szenttamásról a Dudujokat. Magdolna búcsújára es ők jöttek Csík felől, itt Naskalaton keresztül és lejöttek Szurdukon. Örökké egy sereg magyar (a székelyeket hívták így a gyimesiek) es jött velük. Mikor értek be a faluba, húzni kezdték és mozsikaszóval érkeztek. Akkor jobban tartották a kapcsolatot a falusiakkal (ti. a csíkiakkal), mert a csángók nagy része onnan jött és rokonságot tartottak megyézni jártak egymáshoz” (Tankó 1998, 6.).

Az adatok szerint a Gyimesekbe átjáró csíki zenészek közül többen letelepedtek a Gyimesben, és a leghíresebb zenészdinasztiák Gyimesközéplokon éltek. Itt híres zenészcsaládok a Pulikák, a Halmágyiak és a Zerkulák (Tankó 1998, 6.). A zenészek némelyike a hegedűjét (a *mozsikát*) Csíkszeredából szerezte be (Dincsér 1943, 17.). Gyimesben a mozsika és gardon (*gãrdon*, *gãrdony*, *ütögãrdon*, *ütösdãrdony*)¹ hangszereken játszó, kéttagú együttesek szolgáltatták a ze-

1 A *mozsika* a hegedűt jelenti, a *gardon* pedig cselló formájú és nagyságú ütős és húros kíséző-hangszer. A hegedűs rendszerint férfi, a gardonos a felesége vagy egy nőrokona. A gardonos a jobb kezében egy fél méter hosszúságú fapálcát fog és ezzel üti a húrokat, míg bal kezének két ujjával fel-felcsípi az egyik húrt és rácsaptatja a forgólapra (Antal 1992: 130). Az ütés és a csaptatott húr hozza létre a gardon hangját (uo.).

nét a táncokhoz, jöllehet egyes táncalkalmakon (ilyen volt például a fonó vagy fonógyűlés, és a havasi kalibás tánc vagy havasi gyűlés) citeráztak, furulyáztak vagy nyírfakérget fújtak (Tankó 1996, 17.; Tankó–Pálfy 1993, 121.). A furulyát és a citerát inkább csak a házimulatságokban és a *gyűlés* szóval jelölt táncalkalmakon használták (Kallós 1969–1970, 204.).

A kereskedelmi és társadalmi kapcsolatok másik iránya Moldva volt. A Gyimesek völgye a történelem során mindig összekötő kapocs volt Erdély és Moldva között, a Gyimesi-szoros e két vidék között az átjáró (Tankó 1996, 5.). Mivel a gyimesi vidéken csak bizonyos növények termesztethők, ezért a gyimesiek Moldvába is átjártak élelmiszerért, például a gyümölcsökért, borért. A különféle terményekért rendszerint szekérrel mentek (Harangozó 2007, 163–164.; Kallós 1960, 4., 11.). Az adatok szerint az állataikkal is kereskedtek, és a hegyi hágókat a gyimesi és a moldvai magyarok egyaránt használták (Harangozó 2007, 163–164.). A XX. század első felében élt gyimesi zenészek közül néhányan a Regátot nevezték meg, ahol a zenei tudásukat szerezték vagy kamatoztatták, például Simon György Anuka (csángósan Anuka Pista Gyuri), Zerkula János Tódi és Sinka János Cándra (Dincsér 1943, 9., 13.). Ezek az utak arra is lehetőséget nyújtottak a számukra, hogy a román táncokhoz való zenét megismerjék, ilyen táncok voltak például az *alunyelu*, *drumul drákuluj*, „*de doj*” vagyis „*kettős*” (Dincsér 1943, 13.). A gyimesi csángók rokoni kapcsolatot is tartottak a moldvai magyarokkal (Tankó 2008, 8.).

A gyimesi táncok

A gyimesi csángók életére jellemző elzártság a táncos szokásaikra is hatást gyakorolt. Mivel a pásztorkodással foglalkozó gyimesiek többsége nyár elejétől kezdődően őszig a hegyekben legeltette az állatait, ezért ebben az időszakban kevesebb lehetőségük volt a közösségi programokra (Tankó 1996, 17.). A havasi pásztorkodó életforma kevés szórakozási lehetőséget nyújtott, és a fiatalok számára megnehezítette az ismerkedést. A táncalkalmak a szétszórta településrészekben élő fiatalok és idősebbek számára az együttlét igényét elégítették ki, de emellett a táncolás örömét is nyújtották (Tankó–Pálfy 1993, 118.; lásd még: Jánó–Bodor 2007).

A gyimesiek köréből számos táncalkalmat följegyeztek (Tankó–Pálfy 1993; Martin 1990, 446.; Kallós–Martin 1969–1970, 231.). Már a kicsi gyerekek is táncoltak. Ők maguk szervezték a táncalkalmaikat, és gyakran a zenészek is gyerekek voltak. Ilyen esemény volt a *serketánc* (a *serke* a tetű petéje, ez volt a legkisebbek megnevezése), a *gyermeklakodalom*, a *kosaras bál* és a *cigánybál* (Kallós 1969–1970, 196.; Tankó–Pálfy 1993, 118–220.). A még nem házas fiatalok és felnőttek táncalkalma volt a *fonó* (ezen a programon a lányok fontak, majd a legények megérkezése után együtt játszottak, énekeltek és táncoltak), a *havasi kalibás tánc* vagy *havasi gyűlés* (a hegyi szállásokon rendezték, főleg ünnepnapok délutánján vagy estefelé, itt játszottak és táncoltak). A *kalákatáncok* a közös munka után rendezett táncokat jelentették (a kalákákban egymást segítették, elsősorban munkával, de a *lopókalákák* alkalmával a zene-tánc fejében valamilyen terményt vagy más dolgot, például pityókát, kendert, gyapjút vagy sajtot kellett adniuk a résztvevőknek; a kalákamunkát követte a tánc). További táncalkalmak voltak a *fogadott táncok* (ez a program a zenészfogadóról kapta a nevét, ők rendezik a táncot), a *bálok* (volt például *szabad bál*, *hívogató bál*, *tűzoltóbál*, *kosaras bál*, *házasemberbál*, *regutabál*, *szüreti bál*), a *radina*, (a szó román eredetű, a jelentése lehet 'komatál' vagy 'multság', a keresztelő napján tartják a táncot a komák és testvérek) és a *lakodalom*. E táncalkalmak egy része már megszűnt (Tankó–Pálfy 1993, 120–125.; Jánó–Bodor 2007). A táncalkalmakon általában nem minden táncuk került elő, egyedül a lakodalom volt az, ahol a gyimesiek összes tánca előfordulhatott (Tankó–Pálfy 1993, 124.).

A gyimesi csángó táncokat három stílusréteg szerint különítik el: a Kárpát-medencei (ezek jórészt magyaros táncok), a balkáni, valamint a közép-európai táncok (Martin 1969–1970, 208.; Martin 1990, 446.). Táncaik gazdagságát jól mutatja, hogy 35 gyimesi csángó táncot tartanak számon (Kallós–Martin 1969–1970, 196–207., 232.). A táncrepertoár bősége a gyimesi csángó települések elhelyezkedésével is magyarázható, ugyanis e vidék két eltérő tánckultúra érintkezési vonalán, átmeneti területén fekszik. Az említett két eltérő közeget a közép-európai és Kárpát-medencei, valamint a délkelet-európai és balkáni tánckultúra jelenti. E két tánckultúra jellegében, szerkezetében, táncformáiban, műfajaiban és típusaiban is nagyon különbözik egymástól, viszont e két tánckultúra kölcsönhatása jelentős mértékben gazdagította a gyimesi csángók tánckincsét (Martin

1969–1970, 208.). A gyimesi csángók peremhelyzete a táncokat illetően is lehetővé tette, hogy megőrizték a korábbi időszakok jellemzőit, a táncaikban a Balkán és a Kárpát-medence tánc kultúrájából is megtartottak archaikus vonásokat (Martin 1969–1970, 208.). A tánc kincsük fentebb említett stílusrétegeiben az alábbi táncokat tartják számon: 1. magyaros, valamint erdélyi férfi- és páros táncok, 2. balkáni, romános lánctáncok, és 3. közép-európai németes, polgári jellegű, szabályozott páros táncok (Martin 1990, 446.). E csoportosításon túl azonban a gyimesi csángók táncainak megnevezését is érdemes megvizsgálni, e tanulmány témája szempontjából elsősorban az interetnikus kapcsolatok alapján.

Idegen nyelvi hatások a gyimesi csángó táncok megnevezésére vonatkozóan

Jóllehet a kutatók által lejegyzett kategóriák (mint *magyaros*, valamint *erdélyi* férfi- és páros táncok, *balkáni*, *romános* lánctáncok, és közép-európai, *németes*, polgári jellegű, szabályozott páros táncok) is utalnak arra, hogy az adott csoportba tartozó táncok honnan erednek vagy mely népcsoportból származnak, ezen túlmenően azonban minden kategóriában található olyan tánc, amelynek idegen nyelvű a neve, vagy az adott név más nemzetiségre utal (ilyen például a *szirba*, *korobjászka*, *békási ruszka*, *féloláhos*). A magyaros vagy Kárpát-medencei csoportba tartozó táncaikat a témára vonatkozó gyűjteményekben így nevezik: *féloláhos*, *verbunk*, *lassú-* és *sebes magyaros*, *lassú-* és *sebes csárdás*, a *kettős jártatója és sirülője*, *lakodalmi mars*, és a *medvés* (Martin 1969–1970, 210.; Martin 1990, 446.). Azonban ezeknek a táncoknak több neve is lehet: „településenként, falurészenként, sőt korosztályok és egyének szerint is más-más névváltozatok fordulhatnak elő” (Martin 1969–1970, 210.). Belényesy Márta arra is felhívja a figyelmet, hogy a táncok neve koronként is változik (Belényesy 1958, 96.). A kutatások szerint a gyimesi csángók a balkáni, romános táncaikat a kárpáti és moldvai románságtól kölcsönözték (Martin 1990, 447.), és a forrásokban az alábbi neveket találjuk: *héjsza*, *korobjászka*, *tiszti héjsza*, *legényes*, *csúfos*, *békási ruszka*, *féloláhos héjsza*, *hosszúhavasi*, *régi héjsza*, *kerekes* (Martin 1969–1970, 218.). Ezeket a táncokat körben táncolják, a *kerekes* és *csúfos* nevű

táncokat zárt körben, a többit nyitott láncban, félkör vagy vonal alakzatban járák (váll-, derék- vagy övfogással). A táncvezető által irányított férfitáncokat egy idő után már nők is táncolhatták (Martin 1990, 447.). A harmadik táncréteg (a közép-európai táncréteg) a legújabb a gyimesi csángók táncai között, és ezeket feltehetőleg a XX. század első felében vették át. E táncok nyugati, németes hatást mutatnak, és minden bizonnyal városi-polgári közvetítéssel kerülhettek a gyimesi csángók táncai közé, feltehetőleg székely, szász és moldvai közvetítéssel. A néptáncutatók kiemelik, hogy e táncok eredetére és az átvétel különböző útjaira a kísérodallamokon és a formai sajátosságokon kívül a táncnevek is utalnak (Martin 1969–1970, 224.). A közép-európai táncréteget párostáncok alkotják: *háromsírülős, egytoppantós, háromtoppantós, hétlépés, balánkáé, csoszogtatós, porka, talján porka és sebesse, moldovai és a porkája, sánta németes, németes vagy valcer, sormagyar, párnástánc* (Martin 1969–1970, 224.; Martin 1990, 447.).

Az alábbiakban az idegen nyelvi hatást vizsgálom meg a gyimesi csángók táncainak megnevezésében. Ahol lehet, rámutatok a bukovinai és moldvai magyarok táncnevei közötti kapcsolatokra is, mivel a moldvai kontaktusok a gyimesieket és a bukovinai székelyeket is jellemezték, valamint a gyimesi, a moldvai és bukovinai magyarok is rendelkeznek csíki gyökerekkel.

A magyaros vagy Kárpát-medencei csoportba tartozó táncok – idegen nyelvi hatásokkal

Féloláhos

A gyimesiek *féloláhos* táncát (a *verbunkkal* együtt) átvétele szerint az erdélyi férfítáncok közé sorolják (Martin 1990, 446.), de a megnevezése arra utal, hogy a gyimesiek félig romának tartják (Martin 1969–1970, 210.). Ez a táncnév Csík belsőbb részein is előfordult, és ott is ezt a táncfajta jelölik vele (Martin 1969–1970, 210.). A kutatások azt mutatják, hogy a gyimesiek *féloláhos* tánca szoros rokonságban van más vidékek egyszerűbb legényes táncfajtaival (például a bukovinai székely *silladrival*, a szilágysági *figurással*, a délföldi, bihari és szatmári *oláho-*

sokkal és az alföldi cigánytáncokkal) (Martin 1969–1970, 211.). Némelyik táncnak a neve is utal román kapcsolatra, például a bukovinai székelyek *silladri* nevű táncának a megnevezése feltehetőleg a román *și la tri* 'három a tánc' felkiáltásból ered (de a gyimesiektől eltérően a bukovinai székelyeknél férfitáncot, páros táncot és körtáncot is jelölhet (Belényesy 1958, 90., 94.; Martin 1990, 448.), és más táncokat *oláhos*ként neveznek meg (lásd fentebb). A gyimesi *féloláhos*hoz hasonló táncmotívumok a moldvai cigányok *șerereasca* nevű jellegzetes férfitáncában tűnnek fel, továbbá a moldvai románok és csángók *țiganeasca* férfi szólótáncában (Martin 1969–1970, 211.). A *féloláhos* megnevezés a gyimesi csángóknál a *féloláhos héjsza* nevében is megtalálható (ennek bemutatását lásd lejjebb).

A *féloláhos* táncához hasonló jellegzetességekkel rendelkezik a gyimesi csángóknál a *verbunk* nevű szóló férfitánc (a két tánc mozgás- és motívumkincse hasonló), és a *verbunk* megnevezései között más népcsoportra való utalásként *cigány verbunkot* is találunk (a *huszárverbunk* és a *csángó verbunkon* kívül) (Martin 1969–1970, 212.). A *cigány verbunk* mellett *cigány csárdás* is szerepel a gyimesiek táncai között, de ez utóbbi elnevezés a régibb magyar, esetleg cigány dallamokra utal, és koreográfiai különbséget nem jelent (Martin 1969–1970, 215.).

A kettős jártatója és sirülője

A tánc neve arra utal, hogy két részből álló táncról van szó, egy lassú és egy gyors részt táncolnak, és közben a férfiak *ujjogtatnak* (Martin 1969–1970, 216.). Más forrás szerint kizárólag páros táncok során kiabálták be az *ujogatókat*, amelyek „a nép ajkán” keletkeztek, humoros szövegük volt, és szájról-szájra terjedtek (Jánó–Bodor 2007, 97.). A *jártató*sban a párok egymás mögé oszlopban felsorakozva táncolnak, és a táncteremben lassan körbe haladnak. A második rész, a *sirülő* gyorsabb tempójú, a párok szétszóródva táncolnak a tánctéren, és ebben párosforgás és előre-hátra mozgó motívumsorok váltakoznak (Martin 1969–1970, 217–218.). A *kettős* a Keleti- és Déli-Kárpátok, továbbá Moldva nyugati és a Havasalföld északi részében élő román és csángó lakosság jellegzetes párosátánca. Náluk *de doi, hai dea doi, breaza, ungueasca, ardeleana, mărunțica* neveken fordul elő (Martin 1969–1970, 218.; lásd még: Kádár 2023, 192–201.). A románoknál

a *de doi* (a jelentése ’kettős’) elnevezés erre a táncfajtára utal (Martin 1969–1970, 216.). A moldvai csángóknál a *didoj* nevű tánc (ennek nevében is a román *de doi* ’kettős’ jelentésű szó figyelhető meg) kézfogással járt sétáló és forgó párostánc (Martin 1990, 451.). A gyimesi csángóknál a tánc nevében a *sirülője* szó a táncosok forgására utal (lásd: *sirül* ~ *sürül* ’fordul, változik’ (Balogh 1961, 96.).

Medvés

A Kárpát-medencében széles körben elterjedtek voltak ehhez hasonló lakodalmi táncok, például a bakonyi *nyúltánc*, a szilágysági *kecsketánc*, a szlovák *medvedy tanec*, a román *ariciul* és *jocul berbecului*, és a kutatások szerint ezeknek hasonló a tartalma és gesztusanyaga is (Martin 1969–1970, 218.). A tánc főként lakodalmakban került elő, termékenységi táncként határozzák meg, és az állatok párzását utánozzák benne pantomimikus gesztusokkal (Kádár 2023, 57–58.; Martin 1969–1970, 218.). A moldvai csángóknál a dallama a *garofița* nevű lánctáncához kapcsolódik (Martin 1969–1970, 218.). A moldvai magyaroknál a *medvés* állatutántzó rituális tánc és állat-alakoskodó újévköszöntő táncos népszokás, itt *medvézés* vagy *medve* neve is lehet (Kádár 2023, 198.). A gyimesi csángóknál a *medvést* vagy *medvetáncot* két férfi vagy egy pár (férj és feleség) járta el, régebben a lakodalomban, olykor bálban is előkerült (Martin 1969–1970, 218.).

A balkáni és romános táncok nevére vonatkozó idegen nyelvi hatások

Az ide sorolható táncok csoportos lán- vagy körtáncok, váll-, derék-, vagy övfogással összefogódzva járák (Martin 1969–1970, 219.). A gyimesi csángók többi táncához képest nem volt gyakori a használatuk, csupán egyszer-egyszer kerültek elő a multságokban, mert a gyimesi csángóknál a Kárpát-medencei és közép-európai táncok használata dominált (Martin 1969–1970, 208., 220.). A balkáni és romános táncokat a kárpáti és moldvai románságtól kölcsönözték (Martin 1990, 447.). Erre utal, hogy e táncok formai és zenei karaktere is a balkáni, Kárpátokon túli tánc kultúrához kapcsolja őket, továbbá a táncok és

dallamok változatai általánosak a Keleti- és Déli-Kárpátok román falvainak repertoárjában. A táncok elterjedtségét mutatja, hogy némelyiket Moldvában, Galíciában és a ruszinoknál is táncolják (Martin 1969–1970, 220.).

Síma héjsza

A táncnak több névváltozata is ismert: *héjsza*, *regáti héjsza*, *héjsza-szirba*, *szirba* (Martin 1969–1970, 220.), és írásmódjában is találunk különbséget: *hējsza-szíba* (Dincser 1943, 69.). A kutatások szerint a *héjsza-szirba* megnevezésben a *héjsza* név a régebbi. Az első világháború előtti időszakban a *szirba* nevet sem Vikár Béla gyimesi gyűjtése idején, sem Csikban nem ismerték (Dincser 1943, 69–70.; Martin 1969–1970, 220–221.). Dincser Oszkár a *hējsza-szirba* név elterjedését a román megszállás idejéhez köti, amikor a románok a *szirbához* (amelyet akkor a nemzeti táncuknak tartottak) megfelelő táncdallamot kértek, ezért a nem román muzsikus, aki *szirbát* nem ismert, olyan dallamot játszott, amelynek azonos volt a tempója a *szirbáéval*. Így kezdte a muzsikus a *héjszához* való dallamokat játszani. Dincser Oszkár gyűjtése idején a *héjsza* megnevezés már háttérbe szorult és a *szirba* terjedt el a közbeszédben (Dincser 1943, 69–70.). A *szirbát* nyitott láncon, félkörben, vállfogással összekapaszkodva járók (Martin 1969–1970, 220.). Az 1960-as években csak legények táncolták a *hejszákát* (a multságok végén), és ezek az alábbiak voltak: *hosszú havasi hejsza*, *alu-nelu*, *tiszti hejsza*, *korokgyászka* (Jánó–Bodor 2007, 96.). A táncot általában egy jól táncoló legény vezette, viszont a vezető személyén gyakran összevesztek, ami akár verekedésig is fajulhatott (Jánó–Bodor 2007, 96.; Balogh 1959, 109.). Balogh Ödön gyimesi csángó tájszógyűjteményében *hējszatánc* ~ *hējvatánc* adatot találunk, a meghatározása szerint ez egy *sírba*-féle tánc, amelyet csak legények táncolnak. A szócikk szerint a lakodalmi táncokat ezzel szokták kezdeni (Balogh 1959, 109.). Balogh a csügési magyarok köréből a *hējca* szót jegyezte le, a meghatározása itt 'sárba'-féle tánc', továbbá a szócikkben megjegyzi, hogy Gyimesen: *hējca* és *hējsza* (Balogh 1942, 27.). Más forrás szerint a *regáti héjsza* név Gyimesbükkön volt használatos (Martin 1969–1970, 220.). A moldvai magyar tájnyelv szótára a csügési magyarok nyelvéből is közöl adatokat, e kiadvány *héjsza*

szócikke szerint ez a „legények gyors ütemű tánca”. A szócikkben közölt néprajzi megjegyzés gyimesi táncként határozza meg, amelyet láncban táncolnak, és moldvai megléte bizonytalan (Péntek 2016, 352.). Említésre méltó, hogy a *hejsza* szó Gyimesközéplak kapcsán a táncokon kívül is felbukkan. Egy gyimesközéplaki önéletrajzban az alábbi szöveg olvasható: „Úgy volt, hogy az Antalokpatakáról egy Hejsza leányt vittek férjhez” (Tankó Mónus 2007, 21.). Továbbá Gyimesközéplak helyneveiben is előfordul: *Hejszákkertye*, *Hejszás-szer úttya* (Hints 2000, 17, 18.). Ez utóbbihoz a következő magyarázat tartozik: „nagyrészt az Antal család birtoka, nevét egyik tagjától kapta” (Hints 2000, 18.).

A *hejsza* táncdallama megjelent a gyimesi csángók betlehemes játékában is. A játékban előadott tánc a balkáni eredetű táncokhoz hasonlított, a táncosok körbeálltak, azonban nem fogóztak össze: „Botjaikat ritmikusan a földhöz verték, körbe jártak és egyúttal mindenki saját tengelye körül is forgott. A furulyás szöveg nélküli *hejszát* vagy más régi táncdallamot fújt, közben ő is medvetáncszerű mozgásokat végzett” (Tankó–Pálfy 1993, 120.). A táncuk csoszogó jellegű volt. A táncosok a körbejárás közben a fejüket lehajtották, majd egyszerre felemelték (Tankó–Pálfy 1993, 120.).

Tiszti héjsza

A tánc a moldvai románok *sîrba* és *hora ofițereasca* nevű táncának feleltethető meg (Martin 1969–1970, 222.). Az *ofițer* szó ’tiszt’ jelentésben megtalálható a moldvai magyar tájnyelv szótárában is (Péntek 2017, 204.), de *ofițereasca* nevű táncról nincs adat a kiadványban. A gyimesi csángóknál ezt a táncot férfiak táncolták, vállfogással, nyílt láncban, sorban járták (Martin 1969–1970, 222.). A moldvai magyarok köréből az *oficerászka* (*ofițereasca*) nevű táncot jegyezték föl, ott ez rövidebb-hosszabb motívumkombinációk és motívumsorok ismétléséből álló lánctánc (Martin 1990, 450.).

Féloláhos héjsza

A gyimesiek *féloláhos héjsza* tánca a balkáni strófikus szerkezetű lánctáncok egyik jellegzetes típusa. Félkörben, nyitott lánformában, vállfogással járják. Lehet csak férfiak tánca, de nőkkel közösen is járhatják. A román tánckincsben is vannak megfelelői, ezeket *alunelu* néven ismerik, és a kutatások szerint ott széles körben elterjedt (Martin 1969–70, 223.). Az *aulnelu* nevet 1940 táján Dincser Oszkár Gyimesbükkön *alunyelu* alakban jegyezte fel (Dincser 1943, 13.).

Régi héjsza

A tánc változatait ismerik a Keleti- és Déli-Kárpátok román falvaiban is, itt *lăzeasca*, *lezeasca* néven (Martin 1969–1970, 223–224.). A kutatások szerint a *regi héjsza* jellegzetes kísérodallamának elterjedése moldvai, bukovinai, galíciai és kárpátaljai ruszin kapcsolatokra utal, és ezen a területen e táncdallam az *arkan*, *arcanul*, *arkan pózniejszy*, *huculka starowycka* elnevezésű táncokhoz kapcsolódik (Martin 1969–1970, 224.). A *regi héjszát* a gyimesi csángók körében vállon összefogózva, nyitott láncon férfiak táncolták. Molnár István 1940-es évekbeli (Gyimesközéplokról származó) adatai szerint ezt a táncot csak idősebb emberek járták a lakodalmak végén. A táncosok egyetlen hosszú sorba fogóznak össze vállon, és a táncot a lakodalmas nép között kezdik. Csigavonalban haladnak végig a vendégek között, majd kimennek a lakodalmas ház udvarára és ott folytatják a táncot. Ezzel a táncsal fejeződik be a lakodalom (Molnár 1947, 389.). A gyimesi csángóknál a *regi hejszát* (más táncok mellett) a gyerekek is táncolták a serketáncban és a gyermeklakodalomban is (Tankó-Pálfy 1993, 118–119.).

Korobjászka

Ezt a táncot jellegzetes moldvai román lánctáncnak tartják, de a gyimesi csángókon kívül a moldvai magyarok is ismerik (Martin 1969–1970, 222.). A gyimesi csángók körében *korogyászka*, *koregyászka* névváltozatokban fordul elő, és ez a név az adatok szerint a *corogheasca* vagy *corăbeasca* román táncnév megfelelője (Martin 1969–1970, 221.). A román név eredetét illetően felmerült, hogy

esetleg helynévből származik, de más források nyelvjárási szóra vezetik vissza. Ez utóbbi nézet szerint a *corăgheasca* (kiejtése: co-rug-YAHS-kah) moldvai típusú tánc, a férfiak zárt vagy nyitott körtánca, melyet gyakran vállfogással járnak. A *corăgheasca* állítólag a keleti, a *corăghește* pedig a nyugati moldvai elnevezése ugyanennek a táncnak (<https://folkdancefootnotes.org/dance/a-real-folk-dance-what-is-it/about/coragheasca-coragheste-moldavia/>). A moldvai magyaroknál táncolt *korogyászka* (chorogheasca) egyetlen dallammal kapcsolódó láncdanc neve volt, amely rövidebb-hosszabb motívumkombinációk, motívumsorok ismétléséből állt (Martin 1990, 450.). A moldvai magyarok táncát ismertető másik forrás is közli a *korogyászka* (r: corobeasca) nevet, amelynek magyarfalusi és pusztinai változata is van (e településeken *korodeászka*, *korobeászka* néven is ismerik), a diószéni változat nevei: *korodeászka*, *korobeászka*, valamint a gajdári névváltozatok: *korodeászka*, *korobeászka*. Mind a négy településen körtáncként járnak (Kádár 2023, 196–197.). A gyimesi csángóknál a *korobjászka* táncot nyitott láncban, félkörben férfiak táncolták, de újabban nőkkel vegyesen is járnak, vállfogással összekapaszkodva (Martin 1969–1970, 221.). Más forrás szerint Gyimesközéplekon magányosan is és többen is táncolhatták, utóbbiak körben, vállon összefogózza járták (Molnár 1947, 391.).

Kerekes

Kerekes tánc néven Balogh Ödön is a szójegyzékébe vette ('táncfajta, a legények s leányok együtt járnak' (Balogh 1961, 85.). A moldvai románok és csángók *hóra* néven ismerik, és a kutatók párhuzamot látnak a *kerekes* név és a román *hora* táncnév jelentése között (Martin 1969–1970, 222.). A moldvai magyarok körében több körtánc is előfordul, például több *hóra*-fajtát is ismernek (Martin 1990, 450.), és a *hora máre* láncdancot a bukovinai székelyek is táncolták (Martin 1990, 448.). A *kerekes*t a gyimesi csángók több koncentrikus kört képezve táncolják, felfelé hajlított kartartással, kézfogással járnak (Martin 1969–1970, 222.).

Legényes

Bár a tánc nevét az erdélyi férfitáncok analógiájára adták, a név más táncfajtára utal. Ebben a vállukon összefogózott táncosok nyílt lánc- és sorformát képeznek, és előre-hátra mozognak. Eredetileg férfiak által járt tánc volt, de később nők is beálltak a táncba. A kutatások szerint a gyimesiek tánca a román *Briul*-típus változata (Martin 1969–1970, 222.).

Csúfos

Férfiak táncolták, nyitott láncban, vállfogással járták. Gyimesfelsőlokon és Gyimesközéplekon némi különbség volt a táncban, az előbbi településen a tánc kiegészül egy másik táncrészlettel (zárt kört képeznek és kopogó motívumot is alkalmaznak), Gyimesközéplekon egyrészes tánc volt. A gyimesiek tánca moldvai román *ciuful*, *cioful* tánc megfelelője (Martin 1969–1970, 223.).

Békási ruszka

A tánc neve a Békás-szoros vidékére való utalásból és a *ruszászka* táncnévből áll össze (a román *ruseasca* jelentése 'oroszos'), ez utóbbi táncnév a moldvai magyaroknál és a bukovinai székelyeknél is előfordult (Kádár 2023, 199.; Belényesy 1958, 93.; Martin 1990, 448.). Dincsér Oszkár adatközlője a *ruszászka* nevű táncot úgy határozta meg, hogy „orosz tánc”, továbbá „a háboru után [az első világháború] került a fokságból s a lakadalomba néha előfordul, aj járja aki tuggya, de asz csak ojan sajátított, s úgy něm tuggya mint az orosz” (Dincsér 1943, 69.). A gyimesi csángóknál a *békási ruszka* nyílt lánctánc volt, vállfogással félkörben, sorban, balra haladva járták a férfiak (Martin 1969–1970, 223.).

A közép-európai táncréteg táncainak nevére vonatkozó hatások

E kategória táncai székely, szász és moldvai hatás következtében kerültek a gyimesi csángókhoz. A táncok eredetére utalnak a táncnevek, a kísérődallamok és a formai sajátosságok is, ezek a táncok nyugati, németes, főként polgári eredetű

párostáncok (Martin 1969–1970, 224.). A romános táncaikhoz hasonlóan e táncok használati aránya sem magas a gyimesi csángók körében, a mulatságokban egyszer-kétszer kerülnek elő, szvitszerű sorozatban, fűzérben (Martin 1969–1970, 226.). E táncok egy részét *aprók* névvel illetik, mivel csekély időtartamuk és zárt, tömör szerkezetük van (Martin 1969–1970, 224.). Az 1960-as években az *aprók* 12 táncból álltak és az alábbi sorrendben táncolták: *hétlépés*, *egytoppantós*, *háromtoppantós*, *sormagyaros*, *talján porka*, *háromsirülős*, *balánkáé*, *moldovai* (vagy *moldvai*), *csoszogtatós*, *keresely*, *sánta németes* és a *porka* (Kallós Zoltán gyűjtőútjára és megfigyelésére hivatkozik: Martin 1969–1970, 224.). (A bukovinai székelyeknél hasonlóan fűzér formában kerültek elő a *hétféléshez* tartozó táncok, náluk a lakodalomban az ajándékozás után táncolták. Itt a *hétféléshez* tartozó táncok neve: 1. *az ajtóig s még vissza*, 2. *csattogtatós* vagy *fenyegetős*, 3. *tappantós*, 4. *szapora kalup*, 5. *visszás kalup*, 6. *hármás karbahányós*, 7. *hármás*, *keresztpolka*, de gyakran a következő táncokat is eljárták a *hétfélésben*: *lapos* vagy *rezgős*, *gójamadár* vagy *gójás*, Sebestyén 1989, 297–301.).

A gyimesi csángók *balánkáé* nevű táncát Molnár István az 1940-es években még *keresely* néven jegyezte le (Molnár 1947, 430.; Martin 1969–1970, 226.). Ez utóbbi néven moldvai román párostáncot ismernek, és *keresel* (románul: *cărășel*) néven a moldvai magyarok Külsőrekecsin és Klézse településeiről polka típusú párostáncként ismerik (Kádár 2023, 196.). A *balánkáé* név eredetével kapcsolatban több feltételezés is megjelent. Felmerült, hogy a gyergyói Balánbánya (Bălan) nevére utal, esetleg személynévből ered (Martin 1969–1970, 228.). Ez utóbbi feltételezést alátámaszthatja az, hogy a gyimesi csángóknál Balán családnevet is számontartanak 'szöke' jelentésben (Tankó 2001, 45.).

A gyimesi csángók közép-európai táncai közül a kutatók németesnek tartják a *háromsirülős*, *egytoppantós*, *háromtoppantós*, *hétlépés* és a *balánkáé* (vagy más néven *keresely*) nevű táncokat (Martin 1969–1970, 226.). A gyimesi csángók *hétlépés* táncának változatait a németek, osztrákok, svábok, bukovinai németek, erdélyi szászok egyaránt *Siebenschritt* ('hét lépés') néven ismerik, az erdélyi és moldvai románok *șapte pași* néven (Martin 1969–1970, 228.). A táncnevek közül a *sánta németes* nevű tánc és a *németes* néven is ismert *valcer* (vagy *vajcer*, *sima valcer*) is a német hatásra utal (Martin 1969–1970, 230.; lásd még: Dincser 1943, 68.).

A gyimesi csángóknál a *porka* (vagy *pórka*) megnevezés megtalálható a *talján porka és sebesse*, a *moldvai és a porkája*, valamint a *pórka* (*porka, sebes pórka* vagy *németes*) megnevezésű táncokban. Ez utóbbi kötetlen formájú párostánc (Martin 1969–1970, 228.). A *talján porka* és *sebesse* az *aprók* sorozat egyik darabja, két részből álló táncpár, a második részében polkaforgással táncolnak (Martin 1969–1970, 228.).

1. táblázat. Az idegen hatást mutató gyimesi csángó táncnevek és a vonatkozó kapcsolatok.

Magyaros vagy Kárpát-medencei táncok	Kapcsolatok
<i>Féllóláhos</i>	Moldvai párhuzamok (lásd a 262. oldalon): <i>șerereasca</i> (moldvai cigányok tánca) <i>țiganeasca</i> (moldvai románok és csángók tánca)
<i>A kettős jártatója és sirülője</i>	Keleti- és Déli-Kárpátok, Moldova nyugati és a Havasalföld északi része (263. oldal): <i>de doi, hai dea doi, breaza, ungureasca, ardeleana, mărunțica</i>
<i>Medvés</i>	Kárpát-medencei párhuzamok (264. old.): <i>medvedy tanec</i> (szlovák) <i>ariciul</i> és <i>jocul berbecului</i> (román) <i>nyúltánc</i> , (Bakony) <i>kecsketánc</i> (Szilágyság)
Balkáni, romános lánctáncok	
<i>Síma héjsza</i> (névváltozatai: <i>héjsza</i> , <i>regáti héjsza</i> , <i>héjsza-szirba</i> , <i>szirba</i>), <i>héjsza-szirba</i> , <i>héjszatánc</i> ~ <i>hějvatánc</i>	Román párhuzam (265. old.): <i>șirba</i>
<i>Tiszti héjsza</i>	Moldvai román párhuzam (266. old.): <i>șirba, hora ofițereasca</i> Moldvai magyar párhuzam (266. old.): <i>oficerászka</i>
<i>Féllóláhos héjsza</i>	Román párhuzam (266. old.): <i>alunelu</i>
<i>Régi héjsza</i>	Keleti- és Déli-Kárpátok (9. old.): <i>lăzeasca, lezeasca</i> Moldvai, bukovinai, galíciai és kárpátaljai ruszin párhuzam (267. old.): <i>arkan, arcanul, arkan póżniejszy, huculka starowycka</i>
<i>Korobjászka, korogyászka, koregyászka</i>	Moldvai román párhuzam (267. old.): <i>corăgheasca, corăghește</i> Moldvai magyar párhuzamok (268. old.): <i>korogyászka, korodeászka, korobeászka.</i>

<i>Kerekes</i>	Moldvai román és csángó párhuzam (268. old.): <i>hóra</i> Bukovinai székely (268. old.): <i>hora máre</i>
<i>Legényes</i>	Román párhuzam (268. old.): a <i>Brîul</i> -típus változata
<i>Csúfos</i>	Moldvai román párhuzam (269. old.): <i>ciuful, cioful</i>
<i>Békási ruszka</i>	Moldvai magyarok és bukovinai székelyek tánca (269. old.): <i>ruszászka</i>
Közép-európai németes, polgári jellegű táncok	
<i>Aprók: hétlépés, egytoppantós, háromtoppantós, sormagyaros, talján porka, háromsírülős, balánkáé, moldovai (vagy moldvai), csoszogtatós, keresely, sánta németes és a porka</i>	Német, osztrák, sváb, bukovinai német, erdélyi szász párhuzamok (270. old.): <i>Siebenschritt</i> Erdélyi és moldvai román párhuzam (270. old.): <i>șapte pași</i> Moldvai magyar és román párhuzam: <i>keresel, románul: cărășel.</i>

Forrás: saját szerkesztés

Összefoglalás

A tanulmány a gyimesi csángók táncaival foglalkozott, elsősorban a táncok megnevezésével és a nevekhez kapcsolódó további adatokkal. Vidékük két eltérő tánckultúra érintkezési területén fekszik, ezért táncaikat a közép-európai és Kárpát-medencei, valamint a délkelet-európai, balkáni tánckultúrából is meríthették, miközben a gyimesi csángók peremhelyzete lehetővé tette, hogy a táncokban is megőrizték a korábbi időszakok jellemző vonásait. A táncoknak adott nevek az egyes népek közötti kapcsolatokra is utalnak, ezért a tanulmány azt vizsgálta, hogy melyek ezek a táncnevek, és milyen további adatok találhatóak mögöttük. A vizsgálat a gyimesi csángó táncok minden csoportjában talált az interetnikus kapcsolatokra utaló adatokat. Mivel a gyimesi csángók nyelvjárásából eddig viszonylag kevés kutatás látott napvilágot, ezért fontos források lehetnek azok a publikációk, amelyek nyelvi adatokat is közölnek a népcsoportból. Ilyenek a kutatás alapjául szolgáló, a gyimesi csángók táncait bemutató kiadványok, amelyek a táncok nevét is közzétették.

Felhasznált irodalom

- Antal 1992.** Antal Imre: Gyimesi krónika. Európa Könyvkiadó – Kriterion Könyvkiadó, Budapest, Bukarest.
- Balogh 1942.** Balogh Ödön: *Néprajzi jegyzetek a csügési magyarokról.* Erdélyi Tudományos Füzetek 136. sz. Szerkeszti Szabó T. Attila. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 1942. 3–38.
- Balogh 1959.** Balogh Ödön: Gyimesi csángó tájszók. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, 3. (1959) 1. sz. 103–117.
- Balogh 1961.** Balogh Ödön: Gyimesi csángó tájszók II. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, 5. (1961) 1–2. sz. 73–101.
- Belényesy 1958.** Belényesy Márta: *Kultúra és tánc a bukovinai székelyeknél.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1958.
- Dincsér 1943.** Dincsér Oszkár: *Két csíki hangszer. Mozsika és gardon.* Magyar Történelmi Múzeum, Budapest, 1943.
- Harangozó 2007.** Harangozó Imre: Vajon miért beszélt nekünk annyi mindent Berta néni? In: Bakay Péter – Harangozó Imre (szerk.): *Vajon miért beszélt nekem annyi sok mindent nagyapó? Tankó Mónus Berta csángó pásztor emlékezései.* Ipolyi Arnold Népfőiskola, Újkígyós, 2007. 160–168.
- Hints 2000.** Hints Miklós: *Gyimesi helynevek.* Magyar Névtani Dolgozatok, 165. Készült a csíkszeredai ALUTUS nyomdában, Csíkszereda, 2000.
- Jánó–Bodor 2007.** Jánó Ildikó – Bodor Zsuzsanna: Gyimesi táncrend az 1960-as években. *Honismeret*, 35. (2007) 4. sz. 95–97.
- Kádár 2023.** Kádár Elemér: *Körbe, körbe, karikába. Segédanyag a moldvai táncok oktatásához.* Romániai Magyar Néptánc Egyesület, Kolozsvár, 2023. <https://neptanc.ro/wp-content/uploads/2023/11/Kadar-Elementer-moldvai-tancok-18-10-compressed.pdf> (a letöltés ideje: 2025. 09. 24.)
- Kallós 1960.** Kallós Zoltán: Gyimesvölgyi keservesek. *Néprajzi Közlemények*, 5. (1960) 1. sz. 3–51.

- Kallós 1969–1970.** Kallós Zoltán: A táncélet és táncalkalmak. In: Kallós Zoltán – Martin György: A gyimesi csángók táncélete és táncai. *Táncstudományi Tanulmányok*, 7. (1969–1970). 195–207.
- Kósa 1979.** Kósa László: Gyimesi csángók. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon. II. kötet*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979. 1094–1096.
- Kósa 1989.** Kósa László: A gyimesi csángók hagyományos élete. In: Kallós Zoltán – Martin György: *Tegnap a Gyimesben jártam...* Európa Könyvkiadó, Budapest, 1989. 5–17.
- Martin 1969–1970.** Martin György: Táncok. In: Kallós Zoltán – Martin György: A gyimesi csángók táncélete és táncai. *Táncstudományi Tanulmányok* 7. (1969–1970). 208–230.
- Martin 1990.** Martin György: Magyar táncdialektusok. In: Dömötör Tekla (főszerk.), Hoppál Mihály (szerk.): *Magyar néprajz VI. Népzene. Néptánc. Népi játék*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990. 390–452.
- Molnár 1947.** Molnár István: *Magyar táncgyománnyok*. Magyar Élet Kiadása, Budapest, 1947.
- Péntek 2016.** Péntek János: *A moldvai magyar tájnyelv szótára. I/1. Moldvai magyar-közmagyar rész. A-K*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2016.
- Péntek 2017.** Péntek János: *A moldvai magyar tájnyelv szótára. I/2. Moldvai magyar-közmagyar rész. L-ZS*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2017.
- Sebestyén 1989.** Sebestyén Ádám: *A bukovinai székelység tegnap és ma*. Tolna Megyei Könyvtár, Szekszárd, 1989.
- Tankó 1996.** Tankó Gyula: *Gyimesi szokásvilág*. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 1996.
- Tankó 1998.** Tankó Gyula: Gyimesi mozsikás-dinasztiák. *FolkMAGazin*, 1. (1989) 6–7.
- Tankó 2001.** Tankó Gyula: *Életvitel a Gyimesekben. Gyimesi szokásvilág II*. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2001.
- Tankó 2008.** Tankó Gyula: *Öregek faggatása – történelem, életmód, sors – Gyimesben*. Státus Kiadó, Csíkszereda, 2008.

Tankó–Pálffy 1993. Tankó Gyula – Pálffy Gyula: Táncalkalmak Gyimesben. In: Maácz László (szerk.): *Táncstudományi Tanulmányok*, 17. (1992–1993). Magyar Táncművészek Szövetsége, Budapest, 1993. 117–129.

Tankó Mónus 2007. Tankó Mónus Berta: Vajon miért beszélt nékem annyi sok mindent nagyapó? Tankó Mónus Berta csángó pásztor emlékezései. Ipolyi Arnold Népfőiskola, Újkígyós.

Vámszer 1977. Vámszer Géza: A gyimesi csángók. In: Vámszer Géza: *Életforma és anyagi műveltség. Néprajzi dolgozatok, gyűjtések, adatok (1930–1975)*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1977. 194–199.

Internetes források

Erdélystat – erdélyi statisztikai szolgálat: <https://statisztikak.erdelystat.ro/home?cid=5> (a letöltés ideje: 2025.09.23.)

Folkdance Footnotes: <https://folkdancefootnotes.org/dance/a-real-folk-dance-what-is-it/about/coragheasca-coragheste-moldavia/> (a letöltés ideje: 2025.09.24.)